

KASKO SİGORTASI (*)

Doç. Dr. Akar ÖÇAL

I. GİRİŞ

Kasko sigortası, motorlu kara nakil vasıtalarına ilişkin olan bir sigortadır (1). Motorlu kara nakil vasıtaları, mahiyetleri itiba-

-
- (*) Yararlanılan kaynaklar : Ş. AK'İL : «*Otomobil sigortası*», İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, C. 8, İstanbul 1953, s. 28-29; S. AKYAZAN : *Son İçtihatlarla - Gerekeçeli - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Ankara 1971; E. ARIBAL : «*Kasko Problemi*», Sigorta Dünyası, 1971, S. 141, s. 4, 10; M. F. ARIEMRE/H. EKENER : *Türk Hususî Sigorta Mevzuatı ve Sigorta Lûgatı*, Ankara 1957; R. ATABEK : *Sigorta Hukuku*, İstanbul 1950; H. BAŞER : «*Otomobil Kasko ve Malî Mesuliyet Sigortalarında Islâh Tedbirleri Semineri ve Alınan Sonuçlar*», Sigorta Dünyası, 1970, s. 125-126, s. 3-4, 6, 8-9; H. BAŞER : «*Kasko Tarifesi Revizyonu*», Sigorta Dünyası, 1969, S. 112, s. 2, 25; D. BERTHOUD : *Assurance Transport II*, FJS, No. 864; R. BREHM : *Assurances-Automobiles*, FJS, No. 569; E. EDGÜ : *La faute de l'assuré dans la jurisprudence suisse*, Lausanne 1950; Y. K. EYÜPLÜ : «*Kasdın İspatı Konusunda Bir Yargıtay Kararı*», Sigorta Dünyası, 1970, S. 124, s. 6; Y. K. EYÜPLÜ : «*Kasko Poliçeli Vasıta Sahibinin Üçüncü Şahıstan Mütaalebe Hakkı*», Sigorta Dünyası, 1967, S. 88, s. 5; Y. K. EYÜPLÜ : «*Şoföre Râcu İmkânı ve Kasko Sigorta Poliçesi*», Sigorta Dünyası, 1968, S. 102, s. 12; H. S. HORULUOĞLU : *Sigorta İçtihatları*, İstanbul 1970; N. İDEMEN : «*Otomobil Sigortalarının Ekspertiz ve Tamir Sorunları*», Sigorta Dünyası, 1970, S. 127, s. 10, 24; D. KORTAN : «*Otomobil Sigortalarında Sürücü Faktörü*», Sigorta Dünyası, 1970, S. 124-125, s. 19-20; A. ÖÇAL : *Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler*, Ankara 1971; J. C. ROOS : «*Otomobil Sigortaları*», Sigortacılık Bülteni, 1963, S. 3, s. 42-50; F. UMAR : «*Trafik Kanunu ve Mesuliyet Sigortaları*», Sigorta Dünyası, 1970, S. 127, s. 2, 15; H. YAVAŞ : «*Asgari Sigorta Hadleri ve Arttırılmaları Lüzumu*», Sigorta Dünyası, 1970, S. 125-126, s. 13-14; S. C. YAZMAN : «*Almanya'da Kasko ve Trafik Üstüne*

riyle, birçok tehlike ile karşı karşıyadır : Gerçekten bir çalınma tehlikesi söz konusu olabileceği gibi, bir yangın ihtimali de her zaman mevcuttur. Bunlardan ayrı olarak, nakil vasıtaları daima bir kaza tehlikesi içinde bulunmaktadırlar. İşte birçok tehlike ile karşı karşıya bulunan malik, yaptıracığı bir kasko sigortası ile, bu çeşit tehlikelerin doğuracağı zararları gidermek imkânını elde eder. Motorlu kara nakil vasıtalarının değerlerinin yüksek oluşu sebebiyle bir çalınma ya da kaza anında ortaya çıkan zararın yüksek olması, kasko sigortasının önemini göstermeye yeterlidir.

Kasko sigortası önemi gittikçe artan bir sigortadır. Gerçekten «İkinci Dünya Harbinden önce hiçbir kimse otomobil sigortaları mevzuunun belli başlı bir sigorta mevzuu olduğu kanaatında değildi. O zamanlar sigorta şirketlerince yapılan işler yangın, nakliyat, ferdi kaza ve hayat sigortalarından ibaretti. Otomobil sigortaları bu işte ihtisas sahibi birkaç şirket tarafından yardımcı bir iş olarak yapılmaktaydı. O zamanlar herhangi bir kimsenin araba sahibi olmasına kudreti olmayıp, bu yalnız zenginlere mahsus bir imtiyazdı» (2). Fakat, bugün otomobil bütün çeşitleriyle bir daha gitmek üzere gelmiş (3) ve hayatımıza girmiştir. Bugün bir otomobile sahip olmak bir ihtiyaç halindedir. Özellikle otomobil kullananların artması, tabiatıyla bu çeşit sigortanın da önemini arttırmakta ve dolayısıyla otomobil sigortaları üzerindeki rekabetin şiddetlenmesine sebep olmaktadır (4).

Çalışmalar ve Gelişmeler», Sigorta Dünyası, 1970, S. 125-126, s. 1-3; C. ZAĞRA : «Kasko ve Reasüransı», Sigorta Dünyası, 1971, S. 141, s. 9 vd; «Dünyada Otomobil Sigortaları», Sigortacılık Bülteni, 1965, S. 1, s. 9-18; «İngiltere'de Otomobil Sigortaları», Sigortacılık Bülteni, 1964, S. 1, s. 13-15; «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri» (Şeker Sigorta A.Ş. tarafından hazırlanmıştır), Sigorta Dünyası, 1970, S. 125-126, s. 17-18; «Kasko Sigortaları» (İstanbul Umum Sigorta tarafından hazırlanmıştır), Sigorta Dünyası, 1970, S. 127, s. 6, 22-24; S. 128, s. 10, 15; S. 129, s. 12-13; S. 132, s. 10; «Kasko Sigortaları İstatistikleri», (Milli Reasürans T.A.Ş. tarafından hazırlanmıştır), Sigorta Dünyası, 1970, S. 127, s. 14-15, 18-21; «Otomobil Sigortaları Sorunu» (Anadolu Sigorta Şirketi tarafından hazırlanmıştır), Sigorta Dünyası, 1970, S. 125-126, s. 23-25, 27-28.

- (1) Motorlu Kara Nakil Vasıtaları Kasko Sigortası Umumi Şartları, Madde : 1.
- (2) ROOS, s. 42.
- (3) ROOS, s. 43.
- (4) «Dünyada...», s. 9. Ayrıca bkz, ATABEK, s. 414415.

II. TANIM

Kasko sigortası ile sigortacı, sigorta ettirene, sigortalı motorlu kara nakil vasıtasının tamir masraflarını ya da bu vasıta yerine yenisinin alınması sağlamak bakımından sigorta bedelini ödemeyi taahhüt eder ⁽⁵⁾. Gerçekten umumi şartnamenin (UŞ) 6/I. maddesi hükmüne göre, sigorta edilen vasıta tamamen hasara uğramışsa ⁽⁶⁾, sigortacı, azamî mesuliyet haddini geçmemek üzere, vasıtanın hasar anındaki sigorta değerini ödemek zorundadır. Vasıtanın kısmen hasara uğraması halinde ise, sigortacı, meydana gelen hasarın tamir masraflarını ve tamirin gereği gibi yapılabilmesi için vasıtanın naklinin zorunlu olduğu yere kadar olan cer ve nakil masraflarını öder (UŞ. 6/III). Tamiri mümkün olmayan aksam için de, bunların hasar anındaki gerçek kıymeti ödenir (UŞ. 6/IV). Buna mukabil tamir dolayısıyla vasıtanın haricî görünüşünde meydana gelecek değişiklikler, kıymetinde vukua gelecek düşmeler, randımanında görülecek azalmalar tamirin devamı esnasında vasıtanın kullanıl-mamasından doğacak mahrumiyetten mütevellit zararlar ödenmez (UŞ. 6/VI). Şunu da ilâve edelim ki, sigortacı, tespit edilen hasar bedelini nakden ödeyebileceği gibi, tamirâtı bizzat da yaptırabilir (UŞ. 6/VII). Eğer vasıta çalınmışsa, o zaman da, sigortacının azamî mesuliyet haddini geçmemek üzere, vasıtanın çalınma günündeki değeri ödenir (UŞ. 6/X).

III. KASKO SİGORTASININ ÖZELLİKLERİ

Kasko sigortasının özelliklerini şöylece sıralayabiliriz :

1. Kasko sigortası bir **mal sigortasıdır** ⁽⁷⁾;
2. Mesuliyet sigortasının aksine olarak kasko sigortası **ihtiyarî sigortadır** ⁽⁸⁾;
3. Kasko sigortasında **çeşitli** rizikoların doğuracağı zararlar teminat altına alınmıştır ⁽⁹⁾.

(5) BREHM, s. 1.

(6) Tamir masrafları, sigortalı vasıtanın hasar anındaki sigorta değerini aştığı takdirde, vasıta tamamen hasara uğramış addolunur (UŞ. 6/II).

(7) BREHM, s. 1.

(8) BREHM, s. 1.

(9) Bkz, bu inceleme : I ve IV/1.

IV. KASKO SİGORTASI İLE TEMİN EDİLEN TEHLİKELER VE SİGORTA TEMİNATININ DIŞINDA KALAN HALLER

1. Kasko Sigortası ile Teminat Altına Alınan Tehlikeler : Umumi şartnamenin 1. maddesine göre, motorlu kara nakil vasıtası, yapılan kasko sigortası ile, aşağıda belirtilen tehlikelere karşı sigortalanmış olur :

A) Sigortalı vasıtada, gerek hareket gerek durma halinde, sigorta ettirenin veya vasıtayı kullananın iradesi dışında ⁽¹⁰⁾, haricî ve ani tesirler neticesinde sabit ya da müteharrik bir cismin çarpması veya böyle bir cisme çarpma, çarpışma, devrilme, düşme, yuvarlanma gibi kazalardan doğan hasarlar. Şunları hemen ilâve edelim ki, üçüncü şahısların kötü niyet veya muziplikle sigortalı vasıtaya ika ettikleri hasarlar da sigortaya dahildir. Buna mukabil tekerlek lâstiklerinde vâki olacak hasarlar, ancak, nakil vasıtasında sigorta teminatına dahil diğer hasarlar meydana getiren bir kaza sonucunda ve onlarla aynı zamanda ortaya çıkmışsa, sigorta kapsamına girer. Nihayet, sigortalı vasıtanın muntazam sefer yapan araba vapurları ile naklinden doğan hasarlar da sigorta teminatı içindedir.

B) Yangından, parlamadan ve infilâkten veya yıldırım isabetinden ve bunların söndürülmesinden ortaya çıkan hasarlar.

C) Sigortalı vasıtanın çalınması veya çalınmasına teşebbüs edilmesi neticesinde meydana gelen hasarlar. Şunu hemen ilâve edelim ki, gerek tekerlek lâstiklerinin gerek teferruat ve edevatın çalınması durumunda ortaya çıkan zararlar, ancak, bunların sigortalı vasıta ile birlikte çalınmış olması halinde sigorta kapsamına girer. Öte yandan, umumi şartnamenin 6/X. maddesinde, çalınmış malın bulunma ihtimaline karşı, ilgili makamlarca yapılacak araştırmaların sonucunun alınması için 45 günlük bir süre öngörülmüştür. Bu süre içindeki arama faaliyeti semeresiz kalırsa, sigortacı, keyfiyetin ilgili makamlarca yazı ile tevsiki üzerine, sigorta tazminatını öder. Çalınan vasıta 45 günlük süre içinde bulunursa, sigorta ettiren va-

(10) «(...) Sigortalının iradesi dışında deyimi sigortalının veya aracı kullananın kusurlu hareketi anlamına değil, kazayı kasten ve isteyerek meydana getirmiş olması şeklinde yorumlamak icap eder. Aracı kullananın kendi hayatını da tehlikeye koyacak şekilde böyle bir kazayı kasten ve isteyerek hazırlaması ve yapması aklen ve mantıken uzak bir ihtimaldir (...)\», YTD. 24 Mart 1970 gün ve E. 69/4745, K. 70/1185 sayılı kararı, AKYAZAN, No. 685.

sıtaayı almaya mecburdur ⁽¹¹⁾. Ancak çalınma dolayısıyla vasıtada husule gelen hasar sigortacı tarafından tazmin edilir (UŞ. 6/XI). Değeri tamamen ödenen vasıta ise sigortacının olur (UŞ. 6/XII). Sigortacı tarafından değeri ödenen nakil vasıtası daha sonra bulunursa, durum, sigortacı tarafından sigorta ettirene yazı ile bildirilir. Sigorta ettiren, ihbar tarihinden itibaren 30 gün içinde, sigortacıdan tahsil etmiş olduğu tazminatı iade ederek, nakil vasıtasını geri alabilir (UŞ. 6/XIII).

2. Sigorta Teminatına Girmeyen Hasarlar : Umumi şartname- nin 3. maddesi, sigorta teminatına girmeyen halleri, şu şekilde sıralamaktadır :

A) Sigortalı vasıtanın, çalınma hali hariç olmak üzere, Karayolları Trafik Kanununun hükümlerine göre gereken ehliyetnameyi haiz olmayan bir kimse tarafından kullanılması sırasında meydana gelen hasarlar ⁽¹²⁾;

B) Sigortalı vasıtayı kullananın alkollü içki veya uyuşturucu maddeler tesiri altında bulunmasından ileri gelen hasarlar ⁽¹³⁾;

C) Bozukluktan, eskimeden ve bakımsızlıktan ve özellikle seyir halinde iken sarsıntılar dolayısıyla makas, amortisör vesair aksamın kırılması suretiyle husule gelen hasarlar ile elektrik tesisat ve aletlerinde, radyo ve akümülatörde ortaya çıkan hasarlar ⁽¹⁴⁾; yağsızlıktan, susuzluktan ve donmadan husule gelen hasarlar ile sigara ve emsali yakıcı bir maddenin tesiri ile ve alevli bir yangın başlangıcı olmaksızın meydana gelen bütün yanıklar;

D) Sigorta ettiren veya hareketlerinden mesul bulunduğu kimseler veya birlikte yaşadığı aile efradı ile vasıtanın bakım ve

(11) Bu konuda bkz, YTD. 15 Kasım 1955 gün ve E. 6287/K. 7436 sayılı kararı, ARIEMRE/EKENER, s. 541-542.

(12) Bu konuda bkz, YTD. 29 Aralık 1970 gün ve E. 1107/K. 5507 sayılı kararı, Batider, C. VI, S. 1, 1971, s. 215-216 : «(...) dâvacının (...) kendi tayin ve tespit ettiği şoförünün ehliyetsiz muavinine aracı terk ve teslim etmesi de kendisinden sadır olmuş bir fiil gibidir (...)».

(13) Geniş bilgi için bkz, EDGÜ, s. 85 vd.

(14) Bu hasarlar, sigortalı vasıtada, gerek hareket gerek durma halinde iken, sigorta ettirenin veya vasıtayı kullananın iradesi dışında harici ve ani tesirler neticesinde sabit veya müteharrik bir cismin çarpması veya böyle bir cisme çarpma, çarpışma, devrilme, düşme ve yuvarlanma gibi kazalar sonucu ortaya çıkmışsa sigortaya dahil sayılır (UŞ. 3/c, II).

idaresi ile ilgili müstahdemleri ⁽¹⁵⁾ ve sigortalı vasıtanın muhafaza edilmek, kullanılmak ve satılmak üzere tevdi olunduğu kimseler tarafından **kasden** ika olunan hasarlarla ⁽¹⁶⁾ bunlar tarafından sigortalı vasıtanın çalınması ve kaçırılması yüzünden ortaya çıkan zararlar;

E) Sigortalı vasıtanın yarış, iddia ve müsabakalara iştiraki halinde veya bunlara hazırlık çalışmaları esnasında vukua gelen hasarlar;

F) Harp, ihtilâl, isyan, ayaklanma, kargaşalık, grev ve bunların uzaklaştırılmasından, elkoyma hallerinden, zelzele, seylâp, su baskını, yanardağ indifaından ileri gelen hasarlar;

G) Sigortalı vasıtanın yedekte çekilmesi veya diğer bir vasıtayı yedekte çekmesi sebebiyle ortaya çıkan hasarlar;

H) Taşıma haddinden fazla yük ve yolcu alınmasından ileri gelen hasarlar;

İ) Mukavelede aksine şart olmadıkça, patlayıcı ve parlayıcı maddeler taşınması sebebiyle husule gelen hasarlar.

V. SİGORTA ETTİREN

Kasko sigortası, genellikle, **malik** tarafından akdedilir; fakat, vasıtayı sigorta ettirmekte doğrudan doğruya menfaati bulunan başka bir kimsenin de (meselâ bir park yeri sahibinin, malik durumunda bulunmayan sürücünün vs) kasko sigortası yaptırması mümkündür ⁽¹⁷⁾.

(16) Bu konuda bkz, EYÜPLÜ: «Kasden...», s.6.

(17) BREHM, s. 1-2. Bu konuda ayrıca bkz; YTD. 25 Mart 1969, gün ve E. 67-4237, K. 69-1402 Sayılı kararı: (...) Banka ile kredi mukavelesi yapan H. lehine rehin gösterilen bu kamyonun muhafazasında yararı vardır. Şu halde bunu sigorta ettirebilir. (...) ancak bundan H. İstifade edebilir. Hesaben istifade edebileceği bu parayı istediği şekilde kullanma hakkını haizdir. Bu sebeple banka H'nin borcuna mahsup etmiştir (...) biran için dâvacının iddia ettiği gibi sigortanın banka tarafından yapıldığı kabul edilse dahi banka bunu rehin olarak aldığına göre bu sıfatla sigorta ettirdiği otobüsün sigorta tazminatı sigortalı şeyin yerine geçeceğinden ve bu nisbette bu para üzerinde rehin hakkı bulunduğundan (...).

VI. MUKAVELENİN ŞEKLİ VE SÜRESİ

1. **Şekil** : Kasko sigortasının geçerli olması için yazılı şekilde yapılması şart değildir. Türk hukukunda sigorta mukavelesi hiçbir şekilde tabi kılınmadığı için ⁽¹⁸⁾, kasko sigortası için de bu genel esas uygulanmaktadır. Umumi şartları taşıyan poliçe, sadece bir isbat belgesidir.

2. **Süre** : Kasko sigortası mukaveleleri yapıldıkları süre için ve sadece Türkiye Cumhuriyeti hududları içinde geçerlidir (UŞ. 2).

VII. SİGORTALI VASITA

Kasko sigortası, sigorta sahibinin markasını, modelini, kullandığı tarzını, motor ve plâka numaralarını beyan ettiği motorlu kara nakil vasitasını ve onun teferruat ve takımını kapsar (UŞ. 1/I). Ancak, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi ⁽¹⁹⁾, vasitanın tekerlek lâstiklerinde ortaya çıkacak hasarlar ile gerek tekerlek lâstiklerinin gerek teferruat ve edevatın çalınması, her zaman kasko sigortasının kapsamına dahil olmaz. Aynı şekilde, sarsıntılar dolayısıyla makas, amortisör vesair aksamın kırılması suretiyle husule gelen hasarlar ile elektrik tesisat ve aletlerinde, radyo ve akümülatörde meydana gelen zararlar da, bazı şartlar dahilinde sigortanın teminatına dahil olur ⁽²⁰⁾.

VIII. PRİM

Sigorta ettiren, aksine mukavele yoksa, ücretin tamamını, taksitle ödeme kararlaştırılmış ise ilk taksidi, akit yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödemek zorundadır (UŞ. 12/I). Sigorta priminin veya taksitle ödeme söz konusu olduğu takdirde herhangi bir taksidin vadesinde ödenmemesi halinde, sigortacı, sigorta ettirenin kendisine bildirilmiş olan son ikametgâh adresine taahhütlü bir mektup göndererek, bir ay içinde ücret veya taksidin ödenmesini, aksi takdirde sigortanın feshedilmiş olacağını ihtar eder. Bu müddet sonunda borç ödenmemişse mukavele fesh-

(18) Bu konu için bkz, ÖÇAL, s. 11.

(19) Bkz, bu inceleme : IV 1 A ve C.

(20) Bkz, bu inceleme : dipnot (14).

dilmiş olur. Bu takdirde sigorta ettiren, mukavelenin feshedildiği güne kadar geçen müddete ait ücret ve masrafları sigortacıya ödemeye mecburdur (UŞ. 12/II).

Sigortalı vasıtada sigorta müddeti içinde herhangi bir hasar meydana gelmediği takdirde, sigorta, aynı şahıs namına inkitasız olarak yenilenirse, yeni sigorta için, primler üzerinden bir **hasarsızlık indirimi** yapılır. Bu indirim, sigortanın ikinci, üçüncü ve dördüncü defa yenilenmesi hallerinde daha yüksek oranda uygulanır.

IX. SİGORTA TAZMİNATI

Sigorta tazminatı mukavelede belirtilir. Bu miktar, sigortacının mesuliyetinin azami haddini teşkil eder. Fakat şunu da belirtelim ki, sigortacının mesuliyeti, vasıtanın, marka, model, tip, imal senesi, bakım durumu gibi unsurlara göre bulunacak rayiç değerini de aşamaz. Bu bakımdan sigortacının mesuliyetinin iki sınırı vardır : Gerçekten; sigortacı, sigorta bedelinden fazla bir miktarda ödeme yapmayacağı gibi, rizikonun gerçekleşmiş olduğu anda vasıtanın rayiç bedelinden fazla bir ödemede de bulunamaz. Bu husus umumi şartnamede muhtelif vesilelerle tekrar edilmektedir. Meselâ 6. maddenin I. fıkrasında, sigorta edilen vasıtanın tamamen hasara uğraması halinde, sigortacının azamî mesuliyet haddini geçmemek üzere, **hasar anındaki sigorta değerinin** ödeneceği öngörüldüğü gibi, aynı maddenin X. fıkrasında da, çalınma halinde, sigortacının azamî mesuliyet halini geçmemek üzere, vasıtanın çalınma günündeki değerinin ödeneceği ifade edilmektedir.

Eğer kısmî hasar meydana gelmişse, o zaman sigortacı, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi ⁽²¹⁾, bu hasarın tamir masraflarını ve vasıtanın iyi bir şekilde tamir edilebileceği en yakın yere kadar olan zarurî nakil masraflarını ve nihayet tamiri mümkün olmayan kısımların hasar anındaki gerçek değerini öder (UŞ. 6/ III-IV).

Kasko sigortaları yapıldıkları süre için geçerli olacağından, sigortacı, bu süre içinde birden fazla olarak gerçekleşen rizikolar sonucu ortaya çıkan hasarları, mukavelede belirtilen sigorta taz-

(21) Bkz, bu inceleme : II.

minatını aşmamak şartıyla, gidermeye mecburdur. Şurası muhakkaktır ki, ilk hasarın ödenmesi ile sigorta bedelinde bir azalma olur. Bu hasarın telâfisinden sonra bir çalınma olursa, sigortacı ancak sigorta bedelinden geri kalan kısmını ödemek mecburiyetindedir. Bu sakıncayı gidermek için, ilk hasarın tazmininden sonra, munzam prim ödenmesi suretiyle sigorta bedelini yine eski seviyesine çıkarmak gerekir.

Bu konuda son olarak şunu ilâve edelim ki, sigortacı, mukavelelere konulan muafiyet şartı sebebiyle, ancak 500 lirayı aşan zararları ⁽²²⁾ ödemek zorundadır. Bu miktarı aşmayan zararlar için, haksız fiil esaslarına göre, bizzat faile müracaat gerekir ⁽²³⁾. Mukavelelere bu türlü muafiyet şartlarının konulmasının nedeni, sürücülerini daha dikkatli olmaya zorlamak, hasarın bir kısmının mutlaka kendi üzerlerinde kalmasının yapacağı olumlu tesirden yararlanmaktır.

X. SİGORTA ETTİRENİN MÜKELLEFİYETLERİ

1. Gerçeğe Uygun Beyanda Bulunmak Mükellefiyeti : Sigorta ettiren, motorlu kara nakil vasıtasının gerçek durumu hakkında sigortacıya doğru beyanda bulunmak zorundadır. Sigortacı, sigorta ettirenin gerçeğe aykırı beyanda bulunması ve bu beyanın da rizikonun takdirine müessir olması hallerinde, durumu rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenirse, şu haklara sahip olur :

A) Sigorta ettiren kasden bu şekilde davranmışsa, sigorta poliçesi hüküm doğurmaz (UŞ. 9/II, a);

B) Sigorta ettirenin kasdının bulunmaması hallerinde ise, sigortacı, rizikonun ağırlığı ile mütenasip prim farkını almak suretiyle sigorta mukavelesini yürürlükte tutmak veya akdi feshetmek imkânına kavuşur. Eğer fesih hakkını kullanmak isterse, keyfiyeti, farklı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde, sigorta ettirene ihbar etmekle mükelleftir. Müddeti içinde kullanılmayan fesih hakkı ise düşer. Feshin gerçekleşmesiyle ⁽²⁴⁾, işlemeyen sigorta müddetine ait prim iade olunur (UŞ. 9/II, b).

(22) Bu miktar mukavele süresi içinde ödenen her tazminattan indirilir.

(23) BREHM, s. 12.

(24) Bkz, UŞ. 9/II, b.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunma durumunun rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkması ise, şu sonuçları doğurur (UŞ. 9/III) :

A) Sigorta ettiren kasden gerçeğe aykırı beyanda bulunmuşsa, sigorta tazminatını alamaz;

B) Sigorta ettirenin kasden hareket etmediği durumlarda, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki oran dairesinde, ödenmesi gereken tazminattan bir indirim yapılır.

2. Vasitanın Kullanılış Tarzındaki Değişiklikleri İhbar Mükellefiyeti : Sigorta ettiren, akdin yapılmasından sonra, vasitanın kullanılış şeklinde meydana gelecek her türlü değişiklikleri derhal sigortacıya ihbar ⁽²⁵⁾ ile mükelleftir (UŞ. 10/I). Eğer rizikoyu ağırlaştıracak nitelik taşıyan bir değişiklik bildirilmemiş, riziko da henüz gerçekleşmemişse, durumu başka bir yolla öğrenen sigortacı şu haklara sahip olur (UŞ. 10/II) :

A) Sigorta müddetinin işleyecek kısmı için fazla prim isteyebilir;

B) Keyfiyeti öğrendiği tarihten itibaren 14 gün içinde feshi ihbar edebilir.

Şunu hemen ilâve edelim ki, fazla prim ödenmesi konusunda anlaşma olmazsa, sigorta ettiren de fesih hakkını haiz olduğu gibi (UŞ. 10/III), rizikonun ağırlaşmasından itibaren akdin sona ermesine kadar geçecek süre için sigortacı da tarifeye göre ödenmesi gereken prim farkını almaya hak kazanır (UŞ. 10/IV).

Eğer vasitanın kullanma tarzında yapılan değişiklik rizikoyu hafifletici mahiyette olur da, tarifeye göre primin indirilmesini icap ettirirse, yeni durumun ortaya çıkmasından itibaren prim farkı sigorta ettirence geri verilir (UŞ. 10/V).

Sigortalı vasitanın kullanılış tarzındaki rizikoyu ağırlaştırıcı nitelik taşıyan değişiklik sigortacıya ihbar edilmez ve bu durum rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkarsa; o zaman, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim ara-

(25) Sigortacıya yapılacak ihbarlar, bizzat sigorta şirketine (yani merkeze) yapılabileceği gibi, mukaveleyi imzalayan acenteye de yapılabilir (UŞ. 16).

sındaki oran dairesinde ödenecek tazminattan indirim yapılır (UŞ. 10/VI, 9/III).

3. Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesi Halindeki Mükellefiyetleri : Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan mükellefiyetlerini şöylece sıralayabiliriz :

A) Sigorta ettiren, yapılan kasko sigortasına dayanarak tazminini isteyeceği hasarı, ıttıla tarihinden itibaren beş gün içinde mektup veya telgrafla sigortacıya ihbar etmelidir (UŞ. 4/I);

B) Sigorta ettiren, sigortalı vasıtanın çalınması halinde, keyfiyeti, durumu öğrenir öğrenmez, derhal zabıtaya da bildirmek zorundadır (UŞ. 4/II);

C) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, zararın artmaması için gereken tedbirleri almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata uymak hususunda elinden geleni yapmakla mükelleftir (UŞ. 4/III);

D) Sigorta ettiren, sigortacının talebi üzerine, hasarın hangi şartlar altında ve ne suretle meydana geldiğini ve hasar neticelerini tesbite yarayacak bütün bilgiyi, özellikle hasarın hangi gün ve saatte ve nerede olduğunu ve hasar anında vasıtayı kullananın ismini ve adresini, bildirmekle mükelleftir (UŞ. 4/IV);

F) Bir üçüncü şahsın kusur veya suçu neticesi ortaya çıkan kazalarda, sigorta ettiren, keyfiyeti, en yakın zabıta merciine haber vermek ve varsa şahitlerin isim ve adreslerini bildirmek ve mümkün olan hallerde bir görgü zaptı istemek zorundadır (UŞ. 4/V).

Umumi şartnameler, yukarıda sayılan mükellefiyetlere riayetsizliğin müeyyidelerini de öngörmektedirler. Gerçekten 4. maddenin VI. fıkrası hükmüne göre, sigorta ettiren (A) bendinde belirtilen ihbar mükellefiyetini **kasden** yerine getirmezse, mukaveleden doğan haklarını kaybeder. Öte yandan, sigorta ettiren, hasarı ihbar borcunu müddeti içinde ifa etmekte kusurlu olur veya hasarın yahut sigortacının tazmin mükellefiyetinin tespiti hususunda istenilen bilgiyi makul bir süre içinde vermezse veyahut gerek zararın artmaması gerek hasarın faillerine rücu edilebilmesi için gereken tedbirleri almakta kusurlu davranır ve bu yüzden hasar miktarı yükselirse, sigortacı, ödeyeceği tazminattan, sigorta ettirenin kusuru oranında bir indirim yapabilir (UŞ. 4/VII). Nihayet,

sigorta ettiren, sigortacının tazmin mükellefiyetini tahdit edecek veya kaldıracak olaylar hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunur veya bunları gizler yahut da hasar miktarını arttırmak, fazla tazminat almak ya da yapılan akde dayanarak haksız bir menfaat elde etmek kasdiyle hareket ederse, haklarını yitirir (UŞ. 4/VII).

4. Adres Değişikliğinin Bildirilmesi Mecburiyeti : Sigorta ettirenin mukavelede öngörülen adresinde bir değişiklik olursa, bunun derhal, sigortacıya mektupla bildirilmesi gerekir. Aksi halde sigortacı tarafından yapılacak tebligatın sigorta ettirene ulaşmamış olmasınan doğacak bütün sonuçlara sigorta ettiren katlanmak zorundadır (UŞ. 15).

XI. SİGORTALI VASITANIN SAHİBİNİN DEĞİŞMESİ

Sigortalı nakil vasıtası devredilirse, sigorta ettiren durumu derhal sigortacıyı haberdar etmelidir (UŞ. 8/I) ⁽²⁶⁾. Devir ile mukaveleden doğan bütün haklar yeni malike geçer. Bununla beraber, yeni malik, devir tarihinden itibaren 14 gün içinde, sigortacıya yazılı olarak ihbarda bulunmak suretiyle, akdi feshedebilir. Feshin ihbarı ile mukavele hükümden düşer. Mukavele feshedilirse, işlememiş günlere ait primler, kısa müddetli sigorta esasına göre iade edilir (UŞ. 8/II). Nakil vasıtasının devri halinde sigortacı da akdi feshetmek hakkına sahiptir. Gerçekten, sigortacı, devri öğrendiği tarihten itibaren 14 gün içinde mukaveleyi feshetmek hakkını haizdir. Sigortacının mukaveleyi feshetmesi halinde, yeni malikin birdenbire sigorta teminatinden mahrum kalmasını önlemek için, mukavele, fesih tarihinden itibaren 14 gün daha geçerliğini muhafaza eder. Mukaveleyi sigortacının feshetmesi halinde de, işlememiş günlere ait primler iade olunur (UŞ. 8/III).

(26) Bkz, YTD. 25 Aralık 1966 gün ve E. 2536/K. 4962 sayılı kararı, HORULUOĞLU, s. 34-35 : «(...) davacının arabayı 3. kişiye devir ve satış ettiğini sigortacıya ihbar etmemesi poliçe şartlarına aykırı bir hareket teşkil eder. Kaldı ki, TTK. nun 1283. maddesi uyarınca sigortacı sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimsenin ancak gerçekten uğradığı zararı tazminle zorunludur. Davacı kazadan çok önce arabayı başkasına satmış ve bedelini almış olduğuna göre davacının bu kazadan dolayı bir zararı da mevzuu bahis olamaz (...).»

XII. ZARARIN TESPİTİ

Sigortalı vasıtada meydana gelen ziya ve hasarın miktarı, taraflarca uyuşularak saptanır (UŞ. 5/I). Taraflar uyuşamazlarsa, tespit, hakem-bilirkişilerce yapılır (27) Umumi şartnamenin 5/II. maddesi hükmüne göre, tespitte şu esaslar göz önünde tutulur (28) :

1. İki taraf tek hakem-bilirkişi seçiminde anlaşmazlarsa, her-biri kendi hakem-bilirkişisini seçer ve bu husus noter kanaliyle öteki tarafa bildirilir. Seçilen iki hakem-bilirkişi, seçilmelerinden itibaren 7 gün içinde bir üçüncü hakem-bilirkişi seçer ve durumu bir zabıtle tespit ederler. Bu üçüncü hakem-bilirkişi, ancak, taraflarca seçilen bilirkişilerin anlaşamadıkları hususlarda ve anlaşamadıkları hadler içinde kalmak kaydıyla karar vermeye yetkilidir. Hakem-bilirkişi raporları, taraflara aynı anda tebliğ edilir.

2. Taraflardan biri kendi hakem-bilirkişisini seçmez veya üçüncü hakem-bilirkişinin seçiminde anlaşma olmazsa, seçim, taraflardan birinin talebi üzerine mahkemece yapılır.

3. Seçilen bilirkişilere, bu konuda ehliyetleri olmadığı gerek;esi ile itiraz edilebilir. İtirazın, seçimin yapıldığının öğrenilmesinden itibaren 7 gün içinde yapılması gerekir.

4. Hakem-bilirkişiler, ziya ve hasarın tespiti konusunda gerekli göreceği deliller ile hasar zamanında mevcut sigortalı vasıtanın değerinin tespitine yarayacak belgeleri isteyebilir ve hasar mahallinde incelemede bulunabilirler.

5. Hasarın tespiti konusunda alınan karar kesin olup tarafları bağladığı gibi, hakem-bilirkişi kararı olmadan tazminat talebinde de bulunulamaz (28a).

(27) «Sigorta poliçesi genel şartlarında işaret olunan hakemler, HMUK'nun 516 ve müteakip maddelerinde sözü edilen hakemler olmayıp bilirkişi hakemlerdir. Bunlar infaz kaabiliyeti olan nihai kararlar vermezler, sadece hasar bedelini tâyin ederler», YTD. 5 Nisan 1965 gün ve E. 580/K. 1272 sayılı kararı, AKYAZAN, No. 686. Bu sebeple genel şartnamede öngörülen «(...) usule başvurmadan dâva açılmış olması halinde davanın reddi (...)» gerekmez, YTD. 12 Ocak 1968 gün ve E. 67-105, K. 175 sayılı kararı, AKYAZAN, No. 604; Ayrıca bkz, YTD. 13 Aralık 1965 gün ve E. 64-3122, K. 65-3650 sayılı kararı, AKYAZAN, No. 725.

(28) Buraya, söz konusu madde hükmünün esasları alındığından, tafsilât için umumi şartnameye müracaat edilmelidir.

(28a) Bu konuda dipnot 27'de belirtilen kararlara bakınız.

6. Hakem-bilirkişi kararlarına, ancak, kararın gerçek hali tam olarak aksettirmedeği gerekçesi ile, kararın tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, hasar yerindeki ticaret davalarında bakmakla görevli mahkemeye itiraz edilebilir.

XIII. SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNİN SONUÇLARI

1. Sigortalı vasıta tamamen hasara uğramışsa, sigorta tazminatının ödenmesi ile mukavele hükümden düşer (UŞ. 11/I).

2. Sigortalı vasıta kısmen ziya ve hasara uğramışsa, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi ⁽²⁹⁾, öngörülen süre boyunca mukavele geçerliğini muhafaza eder. Ancak, sigortacı veya sigorta ettiren, işlememiş günler için akdi feshetmek hakkını haizdirler. Şunu da ilâve edelim ki, bu hakkın tazminatın ödenmesine kadar kullanılması gerekir (UŞ. 11/II). Mukaveleyi fesheden sigortacı ise, yeniden bir sigorta mukavelesinin akdedilmesi imkânının verilmesi için, eski mukavele, bu husustaki ihbarın sigorta ettirene vusulünden itibaren 15 gün daha yürürlükte kalır. Bu durumda işlememiş günlere ait primler de sigorta ettirene iade edilir (UŞ. 11/III).

3. Sigortacı, sigorta tazminatını ödemekle, ödediği tazminat nispetinde, sigorta ettirenin yerine geçer (UŞ. 7/I) ve faile rücu edebilir (UŞ. 7/III). Fakat, müstahdem durumundaki şoföre rücu edilemez ⁽³⁰⁾. Rücu hakkının kullanılması halinde, sigorta ettiren, dava ile ilgili belgeleri sigortacıya vermeye ve bu konu ile ilgili ola-

(29) Bkz, bu inceleme : IX.

(30) YTD. 7 Kasım 1967 gün ve E. 66-3268/K. 67-3941 sayılı kararı, HORU-LUOĞLU, s. 85-86 : «(...) sigorta poliçesinin 3. maddesinin D bendinde sigortalı veya ef'alinden mesul bulunduğu kimseler tarafından kasden ika edilen ziya ve hasarların sigortaya dahil olmadığı açıklanmıştır. Bunun muhalif mefhumundan arabayı kullanan kimsenin (şoförün) tıpkı sigortalı gibi haksız kusurlarının sonucu husule gelen ziya ve hasarların da sigortaya dahil olduğu anlaşılır. Bu bakımdan sigortalı vasıta sahibi ile vasıtayı kullanan kimse arasında mutlak bir ayniyet mevcuttur (...). Bu itibarla sigortacı ancak sigortalının ve adamının kasden ika etmiş oldukları hasardan dolayı tazminat ödemez. Bunun aksine yani şoförün kusurlu hareketi ile sebep olduğu hasardan dolayı şoföre rücu edileceğine dair poliçede herhangi bir hüküm yoktur» (aynı karar ve tahlili için ayrıca bkz, EYÜPLÜ : «Şoföre...», s. 12).

rak topladığı bilgileri yine sigortacıya bildirmeye mecurdur (UŞ. 7/IV). Sigorta ettiren bu borçlarını yerine getirmez ve bu yüzden davanın takibi veya müdafaası sigortacı için imkânsız hale gelirse, sigorta ettiren tazminat hakkını yitirir. Eğer tazminat ödenmişse, sigorta ettiren bunu iadeye mecbur kalır (UŞ. 7/V).

4. Bu konuda son olarak şunu ifade edelim ki, sigorta ettiren, aynı hasar için hem sigortacıdan ve hem de failden tazminat alamayacağı gibi, faili borcundan ibra da edemez. Aksi halde sigortacının ödediği tazminat sigorta ettirenden geri alınır (US. 7/II). Fakat zarar sigorta bedelinden fazla ise, sigorta ettiren, bu kısım için doğrudan doğruya failden talepte bulunabilir (TK. 1301/II) (31).

XIV. KASKO SİGORTALARINA İLİŞKİN DAVALARDA YETKİLİ MAHKEME VE ZAMANAŞIMI

1. Kasko sigortalarına ilişkin davalarda yetkili mahkeme, sigorta ettirenin ikametgâhının veya sigortacının merkezinin yahut mukaveleyi düzenleyen acentanın bulunduğu yer mahkemesidir (UŞ. 13).

2. Kasko sigortalarına ilişkin olarak ortaya çıkabilecek bütün mutalebeler, iki yılda zamanaşımına uğrar (TK. 1268, UŞ. 14) (32).

XV. TÜRKİYE'DE KASKO SİGORTASI UYGULAMASI

1. Türkiye'de tahsil edilen kasko sigortası prim miktarında son yıllarda bir düşme görülmesine mukabil (1968'de 72 984 832 lira; 1969'da 77 685 625 lira; 1970'de 74 528 581 lira), ödenen tazminat miktarı devamlı surette artmaktadır (1968'de 68 666 621 lira; 1969'da 74 042 265 lira; 1970'de 78 787 788 lira). Bu sebeple prim-hasar oranı, prim aleyhine olarak yükselmektedir. Gerçekten, söz konusu oran 1968'de 92,71 olmasına mukabil 1969'da 95, 31 ve 1970'de de 105,72'ye çıkmıştır (33).

(31) EYÜPLÜ: «Kasko...», s. 5; BREHM, s. 12.

(32) Bu konudaki mahkeme kararları için bkz, ÖÇAL, s. 13.

(33) Rakamlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanmakta olan yıllık «Türkiyede Sigorta Faaliyeti Hakkında Rapor»dan derlenmiştir. Kasko sigortasının Mayıs 1967/Nisan 1969 yılları arasındaki 24 aylık süre içindeki tatbikatı hakkındaki rakamlar için ise bkz, «Kasko Sigortaları İstatistikleri», s. 14-15, 18-21.

2. Kasko sigortası ile ilgili olarak tahsil edilen primlerin, genel prim tahsilâtı içindeki oranı da gittikçe azalmaktadır. Gerçekten, bu oran 1968'de % 17,35 olduğu halde 1969'da % 16,09'a ve 1970'de de % 13,22'ye düşmüştür.

3. Gerek prim-hasar oranları ve gerek kasko sigortası ile ilgili olarak tahsil edilen primlerin genel prim hasılatına olan oranları, yurdumuzda kasko sigortası uygulamasının, sigortacılar yönünden pek başarılı olmadığını göstermekte ve bu çeşit sigortanın önem ve faydası konusunda bazı endişelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Sigortacılar, kasko sigortası uygulamasının olumlu sonuç vermemesinin nedenleri olarak, genellikle şunları belirtmektedirler :

A) Herşeyden önce, yurdumuzda uygulanan kasko tarifeleri (34) yetersizdir (35) (35a). Gerçekten, kasko tarifeleri 1963 ve 1967 yıllarında arttırılmış olmasına rağmen, kasko portföylerinde kötü rizikoların yoğunluğunun artması (36), buna mukabil yaşlılık süper priminin kasko tarifelerimizde öngörülmemiş olması (37), kasko sigortası neticelerinin aleyhte olmasının temel sebebini teşkil etmektedir. Bu sebeple, prim-hasar oranına uygun bir tarifenin yapılmasında zaruret vardır (38). Yalnız şunu hemen belirtmek gerekir ki, sadece tarifelerin yükseltilmesi ile soruna bir çözüm şekli getirilemez. Zira arabalarını ihtimamla kullananların yüksek tarife karşısında sigorta yapmaktan vazgeçmeleri ile prim-hasar münasebetinin tekrar prim aleyhine bozulması, kötü rizikoların yoğunluğunun artması tehlikesini ortaya çıkaracaktır. Bu bakımdan tarifelerin yeniden düzenlenmesi yanında, bu tarifelere bölgesel nitelik verilmesi (39), tarifelerin uygulanmasında ehliyet alma ta-

(34) Tarifler hakkında bkz; E. SERGİCİ : «Kasko Tarifesi», Sigorta Dünyası, 1971, S.141, s.5; C. NOMER : «Kasko Tarifesi Sisteminde Değişiklik», Sigorta Dünyası, 1971, S. 141, s. 6 vd.

(35) BAŞER : «Otomobil...», s. 3; BAŞER : «Kasko...», s. 2; «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 17-18; «Kasko Sigortaları», s. 6, 22-23; «Otomobil Sigortaları Sorunu», s. 23-25. Tarifedeki sınıflar için ise bkz, AK'İL, s. 28-29.

(35a) Yazımızın matbaaya teslim edildiği günlerde tarifelerin 1 Aralık 1971'den itibaren geçerli olmak üzere değiştirildiğini haber almış bulunuyoruz.

(36) BAŞER : «Kasko...», s. 2.

(37) BAŞER : «Kasko...», s. 25.

(38) «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18.

(39) «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18.

rihlerinin göz önünde tutulması, yani yeni ehliyet sahiplerinin rizikonun gerçekleşmesini kolaylaştırmakta olduklarının dikkate alınması ⁽⁴⁰⁾, vasitanın seyrüsefere çıkış tarihinin ve özellikle vasitanın model-senesine göre farklı tarifelerin uygulanması ⁽⁴¹⁾, sanat ve mesleğin icrasında motorlu araç kullanılmasının zaruri bulunduğu hallerde bu araçların daha uzun süre seferde kalması sebebiyle bu türlü meslek yönünden bir süper prim esasının benimsenmesi ⁽⁴²⁾, nihayet hasar kaydeden vasıtalara bir süper prim uygulanması ⁽⁴³⁾ üzerinde durulmalıdır. Süper prim uygulamasının, motorlu vasıtaların daha dikkatli kullanılmasını teşvik edeceği, bu sayede dikkatli sürücülerin, vasıtalarını ihtimamla kullanmayanların yükünü taşımaktan kurtulacaklarını da bu vesile ile belirtmek gerekir ⁽⁴⁴⁾. Primle ilgili olarak şunu da ilâve etmek gerekir ki, tarifelerin düşüklüğü, şirketleri, sigorta tekliflerini, vasıta, cins ve yaş yönlerinden bir ayırıma itmekte ve bu durum ise birçok vasitanın sigorta teminatından mahrum kalması sonucunu doğurmaktadır ⁽⁴⁵⁾ ⁽⁴⁶⁾.

B) Kasko sigortalarının olumsuz sonuç vermesinin ikinci nedeni, parça fiyatlarıyla tamir ücretlerinin hızla artmakta olmasıdır ⁽⁴⁷⁾. Bu sebeple pahallı bir ithal malı olan camların poliçe teminatından hariç tutulması zorunludur ⁽⁴⁸⁾.

C) Yurdumuzda trafik kazalarının sayısı hayli yüksektir. Kasko sigortası uygulamasının olumlu sonuç vermesi için kazaların azaltılması sonucunu doğuracak tedbirlerin bir an önce alınması gerekir ⁽⁴⁹⁾.

(40) «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18.

(41) «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18; BAŞER : «Kasko...» s. 25.

(42) BAŞER : «Otomobil...», s. 6.

(43) BAŞER : «Kasko...», s. 2; BAŞER : «Otomobil...», s. 4; «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18.

(44) BAŞER : «Otomobil...», s. 4.

(45) «Otomobil Sigortaları Sorunu», s. 23.

(46) Tarifedeki noksan ve aksak hususlara ilişkin toplu bilgi için bkz. «Otomobil Sigortaları Sorunu», s. 23-25, 27-28.

(47) Gerek bu husus gerek teklif edilen çözüm şekilleri için bkz, «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18; BAŞER : «Kasko...», s. 2, 25; İDEMEN, s. 24.

(48) BAŞER : «Kasko...», s. 25; BAŞER : «Otomobil...», s. 6; «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18.

(49) «Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri», s. 18. Ayrıca bkz, KORTAN, s. 19.

D) Kasko sigortalarında, aynı sigorta senesi içinde kaç hasar olursa olsun, bunların bir hasar primiyle karşılanması teknik zaruretlere aykırı olduğu kadar, adaletsiz ve dengesizdir de ⁽⁵⁰⁾. Gerçekten meselâ yangın sigortalarında, hasarların, aynı rizikoyu bir sigorta senesi içinde birden fazla vurması istisna teşkil ettiği halde, motorlu araçlarda hasarın yalnız bir defa isabeti istisna sayılabilir ⁽⁵¹⁾. Bu sebeple, kasko sigortalarında, sigorta bedelinin eski seviyesine getirilmesi için prim farkı almak esasının kabulü icabeder ⁽⁵²⁾.

E) Özellikle kısmî hasar tespitlerinde küçük hasar miktarlarını büyütmenin kolaylığı, büyük hasarlarda ise muafiyetten beklenen tesirin kaybolması yüzünden, muafiyet tatbikatı beklenen neticeleri verememektedir ⁽⁵³⁾, Başka bir ifade ile mutlak bağışıklık sisteminin kötüye kullanılmakta olması ⁽⁵⁴⁾ sebebiyle, sigortalıları hasardan bir payın mutlaka kendi üzerlerinde kalacağını düşünmeye sevk ederek, onları motorlu aracı daha dikkatli ve ihtiyatlı kullanılmaya yarayan bu emniyet faktörünün ⁽⁵⁵⁾ daha etkili bir hale getirilmesinde zaruret vardır. Sigortacılara göre, mevcut muafiyet hadlerini asgari had olarak muhafaza etmekle beraber, ödenecek tazminat miktarları üzerinden % 10 gibi sabit bir nispet üzerinden bulunacak miktarın tazminattan düşülmesi, makul bir teklif olarak ileri sürülebilir ⁽⁵⁶⁾.

F) Karayolları Trafik Kanunu ve tüzükte belirtilen kurallara aykırı hareket edilmesi sonucu meydana gelecek hasarların sigorta teminatından hariç bırakılmamış olması da, kasko sigortası tatbikatının menfi sonuç vermesinin sebeplerinden birini teşkil etmektedir ⁽⁵⁷⁾. Eğer bu türlü davranışlar sonucu ortaya çıkan hasarlar teminat dışında bırakılırsa, vasıta sahiplerinin araçlarını daha dikkatli bir şekilde kullanmaları sağlanmış olur ⁽⁵⁸⁾.

(50) BAŞER : «*Otomobil...*», s. 3.

(51) BAŞER : «*Kasko...*», s. 2.

(52) BAŞER : «*Kasko...*», s. 2; BAŞER : «*Otomobil...*», s. 3.

(53) BAŞER : «*Otomobil...*», s. 4.

(54) BAŞER : «*Kasko...*», s. 2.

(55) BAŞER : «*Otomobil...*», s. 4.

(56) BAŞER : «*Kasko...*», s. 2; BAŞER : «*Otomobil...*», s. 4.

(57) «*Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri*», s. 18; BAŞER : «*Kasko...*», s. 2; BAŞER : «*Otomobil...*», s. 6.

(58) «*Kasko Sigortalarında Islâh Tedbirleri*», s. 18.

XVI. SONUÇ

Kasko sigortasının, motorlu vasıtalar gibi, rizikonun gerçekleşmesini gerçekten kolaylaştıran bir mala ilişkin bulunması, bu sigortayı önemli kılmakta ise de, uygulamada bu sigortanın lâıyk olduğu yeri alamadığı ve hatta tatbikî önemini yavaş yavaş kaybetmekte olduğuna şahit olmaktayız. Sigortacılar, bunun sebeplerini, daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, kendi açılarından tahlil etmekte ve gereken tedbirlerin alınmasını yine bu açıdan önemle belirtmektedirler. Sigortacılar tarafından öne sürülen sebeplerden bazılarının, gerçekten kasko sigortası uygulamasına olumsuz surette etkilemekte olduğunu rahatlıkla ifade edebiliriz. Meselâ devamlı surette artan yaşama masrafları ve suratle yükselen tamir masrafları⁽⁵⁹⁾, trafik kazalarının çokluğu, eski araba sayısının bir hayli kabarık olması vs. bunlar arasında ilk sırayı işgal eder. Fakat yine sigortacılar tarafından öne sürülen trafik kaidelerine aykırı hareket edilmesi sonucu meydana gelecek hasarların sigorta teminatından hariç bırakılması fikrine katılmak, imkânsızdır. Bize göre bu düşünce sigorta fikrine aykırı düşmektedir. Bununla beraber bazı durumlar için bu yola başvurulabilir. Meselâ fenni muayenesini yaptırmadan yola çıkmış bir vasıtanın fenni bir kusur sonucunda sebebiyet vereceği bir kazadan doğan hasar sigorta dışında bırakılabileceği gibi⁽⁶⁰⁾, sürücü durumuna göre farklı prim uygulaması da⁽⁶¹⁾, kabul edilebilir. Gerçekten, sigorta primleri yükünün «hasara sebebiyet verenlerin ve esas itibariyle yaşının genç yahut tecrübesinin yeterli olmaması nedeni ile basiretli bir sürücü olmak vasfını henüz kazanamamış sürücülerin omuzlarına» yüklenmesi⁽⁶²⁾, kazaların azalmasını bir derecede sağlayabilir.

Öte yandan, ilgililerin vasıtalarını sigortalamak konusundaki çekingenliklerini de bu vesile ile hatırlatmak isteriz. Bize göre, bu çekingenliğin nedenlerinden biri, halkın kasko sigortası konusunda gereği gibi aydınlatılmamış olması⁽⁶³⁾ ve sigortacıların davranışla-

(59) ROOS, s. 45.

(60) KORTAN, s. 20.

(61) KORTAN, s. 19.

(62) KORTAN, s. 19.

(63) Halbuki Almanya'da otomobil sigortaların kamu oyunu en fazla meşgul eden bir sigorta branşı olması nedeniyle, gerek bunları halka tanıtmak ve gerek tartışma ve gelişmeleri halka aktarmak hususunda bütün basın, gazetesi, radyosu ve televizyonu ile adetâ seferber olmuştur, YAZMAN, s. 1.

rı hakkında halkta bir menfi kanaatin mevcut olmasıdır. Bunlara, sigorta teminatı dışında bırakılan hasarların bir hayli fazla olması da eklenebilir. Şunu tereddütsüz söyleyebiliriz ki, istisnalara bir de, bazı sigortacıların isteğine uygun olarak trafik esaslarına aykırı hareketlerden doğacak zararlar ilâve edilirse, sigortacılar kasko sigortası yaptıracak kimse bulmakta güçlük çekeceklerdir.

Kasko sigortasının önem ve faydası, münakaşa götürmez derecede açıktır. Temennimiz, bu çeşit sigortanın yaygın hale gelmesi ve gerek sigortacılar ve gerek sigorta ettirenler bakımından haklı olarak tenkide maruz kalan noktaların bir an önce düzeltilmesidir. Bu vesile ile şunu da ilâve etmek isteriz ki, kasko sigortasının problemleri, bir derecede, bütün sigorta branşlarının da problemleridir. Bu sebeple sigorta konusunda halkın aydınlatılmasının, halkın sigortanın önem ve faydasını kavramasının sağlanması halli gereken en önemli sorunlardan biridir.